

รายละเอียดมาตรฐานคุณวุฒิอุดมศึกษา (มคอ. ๓)
รายวิชา ๔๐๔ ๔๒๑ เศรษฐศาสตร์การพัฒนาชนบท

ชื่อสถาบันอุดมศึกษา	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขต/คณะ/ภาควิชา	คณะสังคมศาสตร์ ภาควิชาเศรษฐศาสตร์

หมวดที่ ๑ ข้อมูลโดยทั่วไป

๑. รหัสและชื่อรายวิชา ๔๐๔ ๔๒๑ เศรษฐศาสตร์การพัฒนาชนบท (Economics of Rural Development)
๒. จำนวนหน่วยกิต ๓ หน่วยกิต (๓-๐-๖)
๓. หลักสูตรและประเภทของรายวิชา หลักสูตร : เศรษฐศาสตร์บัณฑิต ประเภทรายวิชา : วิชาเฉพาะด้านเศรษฐศาสตร์
๔. อาจารย์ผู้รับผิดชอบรายวิชาและอาจารย์ผู้สอน รศ.ดร.พลวัฒน์ ชุมสุข / ผศ.ดร.เดช ชูจันอัด / รศ.ดร.ภัทรพล ใจเย็น
๕. ภาคการศึกษา / ชั้นปีที่เรียน ภาคการศึกษาที่ ๒/๒๕๖๖ ชั้นปีที่ ๔
๖. รายวิชาที่ต้องเรียนมาก่อน (Pre-requisite) (ถ้ามี) ไม่มี
๗. รายวิชาที่ต้องเรียนพร้อมกัน (Co-requisites) (ถ้ามี) ไม่มี
๘. สถานที่เรียน ห้อง ๓๑๑ ชั้น ๓ ตึกอาคารเรียนรวม คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๙. วันที่จัดทำหรือปรับปรุงรายละเอียดของรายวิชาครั้งล่าสุด ๑ ตุลาคม ๒๕๖๖

หมวดที่ ๒ จุดมุ่งหมายและวัตถุประสงค์

๑. จุดมุ่งหมายของรายวิชา เพื่อให้นิสิตได้คุ้นเคยกับสภาพและปัญหาของสังคม เศรษฐกิจ การเมืองของชนบทไทย เพื่อเข้าใจในกระบวนการพัฒนาชนบทของไทยทั้งอดีตและปัจจุบัน และลงพื้นที่ในการพัฒนาชนบท บริการวิชาการแก่สังคมตลอดถึงพัฒนาจิตใจแก่สังคม
๒. วัตถุประสงค์ในการพัฒนา/ปรับปรุงรายวิชา เพื่อให้สอดคล้องกับเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับปริญญาตรีของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.)

หมวดที่ ๓ ลักษณะและการดำเนินการ

๑. คำอธิบายรายวิชา

ศึกษาวิเคราะห์ปัญหาและสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นในชนบททั้งทางเศรษฐกิจ สังคม ศาสนาและการเมือง ปัญหาโครงสร้างของเศรษฐกิจ สังคม การเมืองที่ก่อให้เกิดปัญหาในชนบท วิเคราะห์และเปรียบเทียบแนวคิดและวิธีการต่าง ๆ ในการพัฒนาชนบทในอดีตและปัจจุบัน ทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพตามท้องถิ่นที่กำหนด

๒. จำนวนชั่วโมงที่ใช้ต่อภาคการศึกษา

บรรยาย	สอนเสริม	การฝึกปฏิบัติ/งานภาคสนาม/การฝึกงาน	การศึกษาด้วยตนเอง
บรรยาย ๔๘ ชั่วโมงต่อภาคการศึกษา	สอนเสริมตามความต้องการของนิสิตเฉพาะราย	ฝึกภาคสนาม บริการสังคม และจิตอาสาพัฒนาชนบท ๓ วัน	การศึกษาด้วยตนเอง ๖ ชั่วโมงต่อสัปดาห์

๓. จำนวนชั่วโมงต่อสัปดาห์ที่อาจารย์ให้คำปรึกษาและแนะนำทางวิชาการแก่นิสิตเป็นรายบุคคล

- อาจารย์ประจำรายวิชา ประกาศเวลาให้คำปรึกษาผ่านบอร์ดประชาสัมพันธ์และเว็บไซต์ของคณะสังคมศาสตร์ /สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์

- อาจารย์จัดเวลาให้คำปรึกษาเป็นรายบุคคล หรือ รายกลุ่มตามความต้องการ ๑ ชั่วโมงต่อสัปดาห์ (เฉพาะรายที่ต้องการ)

หมวดที่ ๔ การพัฒนาการเรียนรู้ของนิสิต

๑. คุณธรรมจริยธรรม

๑.๑ คุณธรรมจริยธรรมที่ต้องพัฒนา

- ๑) ตระหนักในคุณค่าและคุณธรรม จริยธรรม เสียสละ ซื่อสัตย์สุจริต
- ๒) มีวินัย ตรงต่อเวลา และความรับผิดชอบต่อตนเอง วิชาชีพและสังคม
- ๓) มีภาวะผู้นำและผู้ตาม สามารถทำงานเป็นทีมและสามารถแก้ไขข้อขัดแย้งได้
- ๔) เคารพสิทธิและรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น รวมทั้งเคารพในคุณค่าและศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์

๑.๒ วิธีการสอน

- ๑) เสนอแนะให้รู้จักวิธีทำ แล้วให้นิสิตนำไปคิดวิเคราะห์ และชี้ให้เห็นผลของการมีคุณธรรมจริยธรรม
- ๒) อภิปรายกลุ่ม
- ๓) สังเกตการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมกับเพื่อนนิสิต

๑.๓ วิธีการประเมินผล

- ๑) พิจารณาจากพฤติกรรมการเข้าเรียนของนิสิต และการทำงานที่ได้รับมอบหมาย สามารถส่งงานได้ตามกำหนดเวลาที่ได้กำหนดไว้
- ๒) พิจารณาจากพฤติกรรมการแสดงออกในชั้นเรียน การทำกิจกรรมและการมีส่วนร่วมในกิจกรรมร่วมกับเพื่อนนิสิตในชั้นเรียน
- ๓) พิจารณาจากรายงาน มีการอ้างอิงเอกสารที่นำมาใช้ในการทำรายงานได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม
- ๔) พิจารณาจากการนำเสนอรายงานหน้าชั้นเรียน การร่วมอภิปรายที่มีเหตุผลถูกต้อง เหมาะสม และสร้างสรรค์

๒. ความรู้

๒.๑ ความรู้ที่ต้องได้รับ

- ๑) มีความรู้ ความเข้าใจหลักการ ทฤษฎีและเนื้อหา
- ๒) ใช้ความรู้มาอธิบายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นได้อย่างมีเหตุผล
- ๓) สามารถนำความรู้มาปรับใช้ในการดำเนินชีวิตได้
- ๔) มีความรอบรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงทั้งของไทยและของโลก
- ๕) รู้จักแสวงหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

๒.๒ วิธีการสอน

- ๑) เน้นการสอนที่ผู้เรียนเป็นสำคัญ บรรยายเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรมร่วมกับหลักวิชาการในรายวิชา โดยเน้นให้นิสิตเข้าใจสามารถค้นหาข้อมูลเพิ่มเติม นำมาอภิปรายร่วมกันในชั้นเรียน เป็นการทำงานเดี่ยว การทำงานกลุ่ม ซึ่งเป็นการสอนแบบร่วมมือกันเรียนรู้ แลกเปลี่ยนข้อมูลเรียนรู้ร่วมกัน
- ๒) การค้นคว้าและการศึกษาข้อมูลกรณีศึกษา เพื่อนำมาวิเคราะห์ สรุปและนำเสนอ

๒.๓ วิธีการประเมินผล

- ๑) ทดสอบย่อย สอบกลางภาค และสอบปลายภาค
- ๒) ประเมินผลจากการส่งรายงาน งานที่ได้รับมอบหมาย และร่วมกิจกรรมเป็นรายกลุ่มและรายบุคคล
- ๓) สังเกตความมีน้ำใจ การให้การช่วยเหลือกับเพื่อนนิสิตด้วยกันในชั้นเรียน

๓. ทักษะทางปัญญา

๓.๑ ทักษะทางปัญญาที่ต้องพัฒนา

- ๑) สามารถคิดเป็นเหตุเป็นผล และคิดวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ
- ๒) สามารถกำหนดประเด็นการศึกษา สืบค้น รวบรวมข้อมูล ประมวลข้อมูล วิเคราะห์ สังเคราะห์ แปลความหมาย และสรุปประเด็นจากแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย
- ๓) สามารถนำข้อมูลและหลักฐานต่าง ๆ มาวิเคราะห์ และบูรณาการความรู้เพื่อเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจและสังคมได้อย่างเหมาะสม และสร้างสรรค์

๓.๒ วิธีการสอน

- ๑) มอบหมายให้นิสิตทำรายงานการค้นคว้าและนำเสนอผลการการศึกษาค้นคว้า
- ๒) การฝึกแลกเปลี่ยน แสดงความคิดเห็น
- ๓) อภิปรายกลุ่ม
- ๔) การสะท้อนแนวคิดจากการประพฤติ

๓.๓ วิธีการประเมินผล

- ๑) การสอบย่อย สอบปลายภาค โดยการเน้นการสอบข้อเขียนที่เป็นการวิเคราะห์ การนำทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์ประยุกต์ใช้
- ๒) ประเมินจากพฤติกรรมการแสดงออกจากการร่วมกิจกรรมในชั้นเรียน การตอบปัญหาและการแสดงออกจากการแสดงความคิดเห็นเป็นรายบุคคล

๔. ทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ

๔.๑ ทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบที่ต้องพัฒนา

- ๑) สามารถทำงานกับผู้อื่นได้เป็นอย่างดี
- ๒) มีความรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมาย
- ๓) สามารถปรับตัวเข้ากับสถานการณ์และวัฒนธรรมองค์กรที่ปฏิบัติงานได้เป็นอย่างดี
- ๔) มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับผู้ร่วมงานในองค์กรและกับบุคคลทั่วไป และมีภาวะผู้นำ

๔.๒ วิธีการสอน

๑) มอบหมายงานกลุ่ม โดยมีการเปลี่ยนกลุ่มกันทำงาน เพื่อให้บัณฑิตได้ทำงานร่วมกับเพื่อนนิสิตท่านอื่น ๆ โดยไม่จำเพาะเจาะจงเพื่อนที่ใกล้ชิดกัน

๒) มอบหมายงานเดี่ยว ฝึกการทำงานคนเดียวและแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าคนเดียว

๓) จัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรเพื่อให้บัณฑิตได้มีการทำกิจกรรมร่วมกันกับผู้อื่น สร้างการมีความสัมพันธ์ที่ดีกับคนอื่น

๔.๓ วิธีการประเมินผล

๑) สังเกตการนำเสนอผลงาน และพฤติกรรมการทำงานเป็นทีม

๒) สังเกตพฤติกรรมที่แสดงออกจากการร่วมกิจกรรมเรียนรู้ต่าง ๆ

๓) ตรวจผลรายงานการศึกษาค้นคว้า

๕. ทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ

๕.๑ ทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศที่ต้องพัฒนา

๑) ทักษะการสื่อสารประเด็นทางเศรษฐศาสตร์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๒) ทักษะการใช้เครื่องมือคำนวณทางคณิตศาสตร์ สมการ และฟังก์ชัน

๓) ทักษะการสืบค้นข้อมูลทางอินเทอร์เน็ตผ่าน Search Engine เช่น Google เป็นต้น

๔) ทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศนำเสนอผลงาน เช่น PowerPoint, การตัดต่อ VDO ผ่านช่อง Youtube และนำเสนอผ่านช่อง Online เป็นต้น

๕.๒ วิธีสอน

๑) มอบหมายงานให้นักศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองผ่านเว็บไซต์ สื่อการสอน E-Learning ช่อง Youtube Canal ต่าง ๆ และทำรายงานโดยเน้นการนำเสนอการสร้างสมการ และฟังก์ชันเชิงตัวเลข หรือมีสถิติอ้างอิงจากแหล่งข้อมูลที่มีข้อมูลน่าเชื่อถือ

๒) นำเสนอผลงานโดยใช้รูปแบบและเทคโนโลยีที่เหมาะสม

๕.๓ วิธีการประเมินผล

๑) การจัดทำรายงาน และนำเสนอด้วยสื่อเทคโนโลยีที่เหมาะสม

๒) ประเมินจากการมีส่วนร่วมในการอภิปราย หลังจากฟังการนำเสนอผลการศึกษาศึกษาของเพื่อน

หมวดที่ ๕ แผนการสอนและการประเมินผล

๑. แผนการสอน

สัปดาห์ที่	หัวข้อ/รายละเอียด	จำนวน ชั่วโมง	กิจกรรมการเรียนรู้ การ สอน สื่อที่ใช้ (ถ้ามี)	ผู้สอน
๑	- แนะนำรายวิชาและแผนการสอน - ความหมายและความสำคัญของ ชนบท - ทฤษฎีการเมืองและชนบทไทย	๓	<u>วิธีการ</u> : บรรยาย ยกตัว อย่างประกอบ อภิปราย กลุ่มจากกรณีศึกษา <u>สื่อที่ใช้</u> : เครื่องฉายข้าม ศีรษะ, Power Point	รศ.พลวัฒน์ ชุ่มสุข
๒	- การพัฒนาชนบทไทย (จากอดีต - ปัจจุบัน) - ประวัติความเป็นมาของงานพัฒนา ชนบทไทย - การพัฒนาชนบทสมัยสุโขทัย (พ.ศ. ๑๗๘๐ – ๑๘๙๓) - การพัฒนาชนบทสมัย กรุงศรีอยุธยา (พ.ศ. ๑๘๙๓ . ๒๓๑๐) - การพัฒนาชนบทสมัยรัตนโกสินทร์ ตอนต้น (พ.ศ. ๒๓๒๕ . ๒๔๗๕)	๓	<u>วิธีการ</u> : บรรยาย ยกตัว อย่างประกอบ อภิปราย กลุ่มจากกรณีศึกษา <u>สื่อที่ใช้</u> : เครื่องฉายข้าม ศีรษะ, Power Point	รศ.พลวัฒน์ ชุ่มสุข
๓	- การพัฒนาชนบทในสมัยการ เปลี่ยนแปลงการปกครอง (พ.ศ. ๒๔๗๕ . ๒๔๙๐) - การพัฒนาชนบทในช่วงปี พ.ศ. ๒๔๙๑ . ๒๕๐๐ - การพัฒนาชนบทไทยในสมัย เผด็จการ (พ.ศ. ๒๕๐๑ . ๒๕๑๖)	๓	<u>วิธีการ</u> : บรรยาย ยกตัว อย่างประกอบ อภิปราย กลุ่มจากกรณีศึกษา <u>สื่อที่ใช้</u> : เครื่องฉายข้าม ศีรษะ, Power Point	ผศ.ดร.เดช ชูจันทร์

สัปดาห์ที่	หัวข้อ/รายละเอียด	จำนวน ชั่วโมง	กิจกรรมการเรียนรู้ การ สอน สื่อที่ใช้ (ถ้ามี)	ผู้สอน
	- การพัฒนาชนบทไทยสมัยประชาธิปไตย (พ.ศ. ๒๕๑๖ . ๒๕๓๙) - การพัฒนาชนบทไทยในช่วงปี พ.ศ. ๒๕๔๐ . ๒๕๔๔			
๔	แนวทางในการพัฒนาชนบท - การพัฒนาจากบนลงล่าง (Top down Development) - การพัฒนาจากล่างขึ้นบน (Bottom up Development)	๓	วิธีการ : บรรยาย ยกตัวอย่างประกอบ อภิปราย กลุ่มจากกรณีศึกษา สื่อที่ใช้ : เครื่องฉายข้ามศีรษะ, Power Point	ผศ.ดร.เดช ชูจันทร์
๕	ทฤษฎีและแนวความคิดในการพัฒนาชนบท - การพัฒนาชนบทโดยเน้นการพัฒนาการเกษตร - การพัฒนาชนบทโดยการพัฒนาชุมชน - การพัฒนาชนบทแบบผสมผสานหรือบูรณาการ - การพัฒนาชนบทโดยใช้ความจำเป็นพื้นฐาน - การพัฒนาชนบทแนววัฒนธรรมชุมชน - การพัฒนาชนบทที่ยั่งยืน	๓	วิธีการ : บรรยาย ยกตัวอย่างประกอบ อภิปราย กลุ่มจากกรณีศึกษา สื่อที่ใช้ : เครื่องฉายข้ามศีรษะ, Power Point	ผศ.ดร.เดช ชูจันทร์
๖	สาเหตุและปัญหาที่เกิดขึ้น - ด้านเศรษฐกิจ - ด้านสังคม - ด้านศาสนา - ด้านเมือง	๓	วิธีการ : บรรยาย ยกตัวอย่างประกอบ อภิปราย กลุ่มจากกรณีศึกษา สื่อที่ใช้ : เครื่องฉายข้ามศีรษะ, Power Point	รศ.พลวัฒน์ ชุ่มสุข

สัปดาห์ที่	หัวข้อ/รายละเอียด	จำนวน ชั่วโมง	กิจกรรมการเรียนรู้ การ สอน สื่อที่ใช้ (ถ้ามี)	ผู้สอน
๗	- โครงสร้างทางเศรษฐกิจ ทางสังคม และทางการเมือง ที่ก่อให้เกิดปัญหา ต่าง ๆ ของสังคมไทยต่อมา - การพัฒนาชนบทไทยตามแผนพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ตั้ง แต่แผนที่ ๑ ถึง ปัจจุบัน	๓	<u>วิธีการ</u> : บรรยาย ยกตัว อย่างประกอบ อภิปราย กลุ่มจากกรณีศึกษา <u>สื่อที่ใช้</u> : เครื่องฉายข้าม ศีรษะ, Power Point	รศ.พลวัฒน์ ชุ่มสุข
๘	สอบกลางภาค			
๙	ปัญหาการพัฒนาชนบทไทยตาม แผนที่ ๑-แผนปัจจุบัน	๓	<u>วิธีการ</u> : บรรยาย ยกตัว อย่างประกอบ อภิปราย กลุ่มจากกรณีศึกษา <u>สื่อที่ใช้</u> : เครื่องฉายข้าม ศีรษะ, Power Point	ผศ.ดร.เดช ชูจันทร์
๑๐	รูปแบบการศึกษาและแก้ไขปัญหา ชนบทไทยตามรูปแบบพัฒนาชนบท เพื่อเน้นแบบของการพัฒนาที่ยั่งยืน	๓	<u>วิธีการ</u> : บรรยาย ยกตัว อย่างประกอบ อภิปราย กลุ่มจากกรณีศึกษา <u>สื่อที่ใช้</u> : เครื่องฉายข้าม ศีรษะ, Power Point	ผศ.ดร.เดช ชูจันทร์
๑๑	รูปแบบการพัฒนาของประเทศต่างๆ	๓	<u>วิธีการ</u> : บรรยาย ยกตัว อย่างประกอบ อภิปราย กลุ่มจากกรณีศึกษา <u>สื่อที่ใช้</u> : เครื่องฉายข้าม ศีรษะ, Power Point	ผศ.ดร.เดช ชูจันทร์
๑๒	- ปัญหาการพัฒนาเศรษฐกิจทาง ด้านสังคม,วัฒนธรรม - ปัญหาในการกำหนดการพัฒนา เศรษฐกิจ - นโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจและ ปัญหา - นโยบายของรัฐ,การวางแผนและ การเลือกโครงการ	๓	<u>วิธีการ</u> : บรรยาย ยกตัว อย่างประกอบ อภิปราย กลุ่มจากกรณีศึกษา <u>สื่อที่ใช้</u> : เครื่องฉายข้าม ศีรษะ, Power Point	รศ.ดร.ภัทรพล ใจเย็น

สัปดาห์ที่	หัวข้อ/รายละเอียด	จำนวน ชั่วโมง	กิจกรรมการเรียนรู้ การ สอน สื่อที่ใช้ (ถ้ามี)	ผู้สอน
๑๓	- นโยบายทางการเงินและการคลัง - นโยบายทางด้านประชากร - นโยบายทางด้านชุมชน - นโยบายเศรษฐกิจด้านต่างประเทศ - นโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจของไทยโดยสังเขป	๓	<u>วิธีการ</u> : บรรยาย ยกตัวอย่างประกอบ อภิปราย กลุ่มจากกรณีศึกษา <u>สื่อที่ใช้</u> : เครื่องฉายข้าม ศีรษะ, Power Point	รศ.ดร.ภัทรพล ใจเย็น
๑๔	ลงปฏิบัติการภาคสนามเพื่อบริการ วิชาการแก่สังคม จัดโครงการนิสิต อาสาพัฒนาชนบท	๓	<u>วิธีการ</u> : บรรยาย ยกตัวอย่างประกอบ อภิปราย กลุ่มจากกรณีศึกษา <u>สื่อที่ใช้</u> : เครื่องฉายข้าม ศีรษะ, Power Point	รศ.พลวัฒน์ ชุ่มสุข / ผศ. ดร.เดช ชูจินต์ / รศ.ดร. ภัทรพล ใจเย็น
๑๕	ร่วมกันสรุปโครงการ สรุปการจัด กิจกรรม ปัญหา อุปสรรค และ แนวทางการแก้ไขปัญหา จากการ ลงมือจัดทำโครงการนิสิตอาสา พัฒนาชนบท/จัดทำรูปเล่ม	๓	<u>วิธีการ</u> : บรรยาย ยกตัวอย่างประกอบ อภิปราย กลุ่มจากกรณีศึกษา <u>สื่อที่ใช้</u> : เครื่องฉายข้าม ศีรษะ, Power Point	รศ.พลวัฒน์ ชุ่มสุข
๑๖	สอบปลายภาค			

๒. แผนการประเมินผลการเรียนรู้

กิจกรรมที่	ผลการเรียนรู้*	วิธีการประเมิน	สัปดาห์ที่ ประเมิน	สัดส่วนของ การประเมิน
๑		สอบกลางภาค สอบปลายภาค	๘ ๑๖	๒๐% ๕๐%
๒		วิเคราะห์กรณีศึกษา คำนวณ การนำเสนอรายงาน การทำรายงานกลุ่มและรายงานรายบุคคล การส่งงานตามที่มอบหมาย การทำแบบฝึกหัด/ใบงาน	ตลอดภาค การศึกษา	๒๐%

๓		การเข้าชั้นเรียน การมีส่วนร่วม อภิปราย เสนอความคิดเห็นในชั้นเรียน	ตลอดภาคการศึกษา	๑๐%
* ระบุผลการเรียนรู้ที่ห้อยโยงตามแผนที่แสดงการกระจายความรับผิดชอบต่อผลการเรียนรู้				

หมวดที่ ๖ ทรัพยากรประกอบการเรียนการสอน

๑. เอกสารและตำราหลัก สัญญา สัญญาวิวัฒน์. การพัฒนาชุมชน. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๖. ยุวัฒน์ วุฒิเมธี. รูปแบบการพัฒนาชนบท. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๒๙. สุเทพ เซาวลิต. หลักการพัฒนาชุมชน. ขอนแก่น: โอเดียนสโตร์, ๒๕๒๔.
๒. เอกสารและข้อมูลสำคัญ เรก ฤกษ์หรรษา. หลักการส่งเสริมการเกษตร. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๒๔. ทำนอง สิงคาลวนิช. พัฒนาการเกษตร. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์บรรณกิจ, ๒๕๒๓. บุญสม วราเอกศิริ. ส่งเสริมการเกษตร: หลักและวิธีการ. พิมพ์ครั้งที่๓. เชียงใหม่: สถาบันเทคโนโลยีการเกษตรแม่โจ้, ๒๕๓๕. ปกรณ์ อังศุสิงห์. การฟื้นฟูชนบท. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ส่วนท้องถิ่น, ๒๕๐๓. พจน์ บุญเรือง. ความหมายและขอบเขตการส่งเสริม: การบริหารงานส่งเสริมและพัฒนาชนบท, ๒๕๒๒. กรุงเทพฯ: สำนักส่งเสริมและฝึกอบรม มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. ไพฑูรย์ เครือแก้ว. ลักษณะสังคมไทยและหลักการพัฒนาชุมชน. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์เกื้อกุล, ๒๕๐๖.
๓. เอกสารและข้อมูลแนะนำ เว็บไซต์ ที่เกี่ยวกับหัวข้อในประมวลรายวิชา เช่น Wikipedia คำอธิบายศัพท์

หมวดที่ ๗ การประเมินและปรับปรุงการดำเนินการของรายวิชา

๑. กลยุทธ์การประเมินประสิทธิผลของรายวิชาโดยนิสิต - การสนทนากลุ่มระหว่างผู้สอนและผู้เรียน - แบบประเมินผู้สอน และแบบประเมินรายวิชา
๒. กลยุทธ์การประเมินการสอน

- ผลการสอบ - การทวนสอบผลประเมินการเรียนรู้
๓. การปรับปรุงการสอน - ประมวลความคิดเห็นของนิสิต - ผลการประเมินการสอน ปัญหา อุปสรรค เพื่อเป็นข้อมูลในการปรับปรุงการสอน
๔. การทวนสอบมาตรฐานผลสัมฤทธิ์ของนิสิตในรายวิชา - มีคณะกรรมการกลั่นกรองมาตรฐานผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนิสิต - มีคณะกรรมการตรวจสอบผลการประเมินการเรียนรู้ของนิสิตหรืองานที่ได้รับมอบหมาย
๕. การดำเนินการทบทวนและการวางแผนปรับปรุงประสิทธิผลของรายวิชา จากผลการประเมิน และทวนสอบผลสัมฤทธิ์ประสิทธิผลรายวิชา ได้มีการวางแผนการปรับปรุงการสอน และรายละเอียดวิชา เพื่อให้เกิดคุณภาพมากขึ้น ดังนี้ - ปรับปรุงรายวิชาทุก ๔ ปี หรือตามข้อเสนอแนะและผลการทวนสอบมาตรฐานผลสัมฤทธิ์ตามข้อ ๔ - เปลี่ยนหรือสลับอาจารย์ผู้สอน เพื่อให้นิสิตมีมุมมองในเรื่องการประยุกต์ความรู้นี้กับปัญหาที่มาจากงานวิจัยของอาจารย์หรือนวัตกรรมใหม่ๆ